

FILIJALNA CRKVA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Filijalna crkva Blažene Djevice Marije smještena je neposredno ispod zidina utvrđenog grada Bosanska Krupa, a zajedno sa pravoslavnom crkvom i džamijom, koje su smještene u neposrednoj blizini, formira ključne elemente u strukturi historijske gradske jezgre Bosanske Krupe. Ova crkva je jedini katolički sakralni objekat na području Bosanske Krupe. Izgrađena je početkom XX vijeka, da bi u toku ratnih dejstava (1992-1995. godine) bila minirana i uništena, tako da su ostali sačuvani samo dijelovi zidova, pristupno stepenište i potporni zidovi. Obnovljena crkva oponaša izvorni oblik u savremenom materijalu. Objekat je obnovljen na istoj lokaciji, na temeljima ranijeg objekta. S obzirom da su prilikom obnove uklonjeni izvorni ostaci objekta i s obzirom da je upotrebom novih materijala izmijenjen karakter arhitekture, sačuvana je sakralna ustrajnost lokacije kao i dokumentarna i simbolička vrijednost prostora na kome je crkva sagrađena.

Filijalna crkva nalazi se u centru u Bosanske Krupe, smještena je u samom podnožju Starog grada, a istočno u njenoj neposrednoj blizini, nalazi se pravoslavna crkva, dok je džamija smještena u gradskom parku, sjeveroistočno od filijalne crkve.

Crkva je glavnim ulaznim pročeljem orjentirana prema ulici Trg oslobođenja.

Nacionalni spomenik se nalazi na lokaciji koja obuhvata k.č. broj 21/175 (novi premjer), k.o. Bosanska Krupa; Prepis iz posjedovnog lista broj 740; općina Bosanska Krupa, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Historijski podaci

Bosanska Krupa(1) se nalazi u sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine. Smještena je u dolinama rijeka Une i Krušnice. Najveći dio grada razvio se na niskom prevoju između brda Hum i Stari grad, na nadmorskoj visini od 176 m. Rijeka Una prolazi kroz centar Bosanske Krupe.

O naseljenosti područja bosanskokrupske općine još u prehistorijsko doba svjedoče lokaliteti zvani Gradine. Od naselja iz rimskog doba najpoznatije je ono što je otkriveno na mjestu Gromila u selu Ljusina kod Krupe. Nakon podjele Rimskog carstva Pounje je ušlo u sastav Zapadnog rimskog carstva. Poznato je da su u V, VI, i VII vijeku u pounske krajeve prodirali Goti i širila se vlast Vizantije, da bi na kraju doselili Avari i slavensko stanovništvo.

U srednjem vijeku područje današnje krupske općine bilo je u sastavu hrvatske župe zvane Pset. U XIII vijeku prvi put se javlja ime Krupa. Za tvrđavu u Krupi čiji se ostaci nalaze na brežuljku zvanom Grad, poznato je da je postojala u XIII vijeku. Prvi gospodari Krupe bili su u XIII vijeku feudalci Babonići. Od 1531. Krupa je bila vlasništvo knezova Zrinjskih. Godine 1565. Krupa dolazi pod Osmansku vlast i ostaje sve do 1878. kada vladavinu u cijeloj Bosni i Hercegovini preuzima Austrougarska monarhija. Nakon osvajanja Bihaća 1592. godine Osmanska vlast osniva bihaćki sandžak.

Sandžaku su pripadala mjesta: Bihać, Kamengrad, Ripač, Cazin, Bužim, Ostrožac i Krupa. Sjedište je bilo u Bihaću i Krupi. U XVII vijeku spominju se Krupa i Ripač kao posebni kadiluci (Šabanović, 1982; 85, 181, 230).

Papa Leon XIII je 1881. godine osnovao Vrhbosansku nadbiskupiju sa sjedištem u Sarajevu kao i biskupije u Banjoj Luci i Mostaru.

Zemaljska vlada Bosne i Hercegovine 1900. godine poklonila je zemljište za katoličko groblje i kapelu u Bosanskoj Krupi. Tada je odlučeno da se izgradi crkva od dobrovoljnih priloga vjernika iz čitave Bosne i Hercegovine. Nemamo tačan podatak kad je izgrađena Filijalna crkva Blažene Djevice Marije u Bosanskoj Krupi, ali se pretpostavlja da je izgrađena početkom XX vijeka.

Tokom 1992. godine Filijalna crkva u Bosanskoj Krupi je minirana, da bi 2009. godine bila obnovljena (rehabilitirana) uz pomoć Federalnog ministarstva kulture i sporta, kantonalnih i lokalnih vlasti, Banjalučke biskupije kao i donacijom francuske humanitarne organizacije Potencijal.

Filijalna crkva Blažene Djevice Marije u Bosanskoj Krupi danas pripada Prijedorskoj župi (župnik Marijan Stojanović) koja je u sastavu Banjalučke biskupije.

Opis dobra je sačinjen prema postojećem objektu koji je sagrađen 2009. godine. Projektna dokumentacija dokazuje da je crkva sa početka XX vijeka koja je porušena 1992. godine, bila istovjetnog oblika i dimenzija. Novi projekat je zasnovan na fotografijama i snimcima postojećeg stanja, a ne na originalnoj dokumentaciji.

Projekat rekonstrukcije i revitalizacije porušenog objekta, Bosanska Krupa – Sarajevo, januar 2002. godine, izradio je Isak Medić, dipl. ing. građ.

Pristup ulaznom dijelu crkve je omogućen sa dva simetrična jednokraka stepeništa koja se nalaze na istočnoj i zapadnoj strani cjeline.

Stepenište je u potpunosti izvedeno od kamena. Dužina stepenišnih krakova iznosi 7,15 m sa podestom u sredini. Širina stepenišnih krakova iznosi 100 cm. Ograda stepeništa je urađena od betona i njena širina iznosi 14 cm.

Sakristija i oltar imaju također geometrijski nepravilnu osnovu. Svetilište je uzdignuto u odnosu na pod lađe i bočnih brodova za cca 19 cm. Iz prostora oltara koji se nalazi na sjevernoj strani objekta, omogućen je ulaz u sakristiju preko jednokrilih drvenih vrata. Pomoćni ulaz je smješten na zapadnoj fasadi objekta i preko njega je ostvaren ulaz u sakristiju.

Toranj zvonika je smješten na južnom dijelu dvovodnog krova glavnog broda. Osnova zvonika je kvadratna i njene dimenzije iznose cca 1,60 x 1,60 m. Zvonik je izrađen od drvene konstrukcije sa šatorastim krovom koji je pokriven bakrenim limom. Mjereno od sljemena dvovodnog krova, visina zvonika iznosi cca 2,40 m, a visina šatorastog krova do križa iznosi cca 3,60 m. Na svim stranama zvonika nalaze se identični otvori za zvono koji u gornjem dijelu imaju oblik prelomljenog luka dimenzija 0,8 x 2,3 m.

Glavna fasada crkve je raščlanjena po visini u tri nivoa – najviši je zvonik, zatim glavni brod, bočni brodovi a najniži je krov koji prekriva svetište. Raščlanjivanjem krovnih površina postignuta je dinamičnost prostorne kompozicije.

Svi prozorski otvori i vrata su izrađeni od drveta. Na dijelu glavnog broda, na južnoj strani objekta nalazi se veliki prozor (čeonni prozor) koji se u gornjem dijelu završava prelomljenim lukom. Visina prozora iznosi 4,70 m, a širina je 2,26 m. U donjem dijelu prozor ima 16 kvadratnih polja dok je u gornjem dijelu izrađena rozeta sa floralnim motivima.

Dvoja ulazna vrata smještena su na južnoj fasadi objekta. Vrata su izrađena od masivnog drveta dimenzija 1,2 x 2,6 m. Sa vanjske strane vrata su ukrašena profiliranim rozetama.

